

Александар Максим Појовић

GRESCHKA

Бесмислено је тражити посве разумне разлоге због којих се, до тада доброћудном Краубилу, у једном тренутку учинило прикладно да напише роман. Није изгледало да је баш толико очајан. Искрено речено, траљаво му је и кренуло, а онда се десила права катастрофа: убио је грешком свог *главног* јунака. Случајно, лупио га је колима, тик поред пешачког прелаза, у близини градске печењаре. Мирис свежег јагњећег печења одвукао му пажњу и – тренутак је био довољан да се деси непријатни инцидент.

– Ето невоље! – хуктао је Краубил једва померајући тек залечену вилицу. – Није требало да узимам ликове из стварног живота. Шта сада да радим? Кад се рашчује да сам угазио ову вуцибатину, најпре ће ме госпођа избацити из стана, а потом – не смем ни да помислим. Толико писање, одрицање, надање – све ће испасти узалуд. Компликације, па то ти је! – јадиковао је неутешан.

Краубил се трудио да изгледа смирено и лежерно када је на увиђај дошао чувени *главни* инспектор АДМАЈ. Уосталом, с његове тачке гледишта све је било чисто као суза: имао је право првенства, а овај, г. Абуризмор, био се испрепуцао од алкохола до даске, па је још прелазио улицу поред пешачког прелаза, што је неприхватљиво.

Међутим, с лукавим *главним* инспектором АДМАЈ-ем није се могло тек тако. Као одлично обавештен човек (природа посла му је била таква), *главни* инспектор је знао за необичну повезаност Краубила и Абуризмора.

– Ако си писац, није ти дозвољено да газиш људе околу! Нећеш се извући тако лако као што мислиш! – припретио је прстом *главни* инспектор АДМАЈ.

– Како знате да сам писац? – зафрфљао је Краубил запрепашћено, али и обрадовано, у исто време.

Главни инспектор АДМАЈ није налазио за потребно да одговори на ово питање. Узимао је изјаве очевидаца и испод ока мотрио Краубилово понашање. А овај, блистао је од задовољства. Није баш било у реду бити до те мере радостан у том тренутку. Краубил је био свестан тежине ситуације у којој се налазио, али просто није могао да се суздржи; с његовог, крупним грашкама зноја окупаног лица, осмех није силазио.

Кад је завршио уобичајену процедуру на лицу места, главни инспектор АДМАЈ се позабавио Краубилом. Рутински је саслушао његову верзију догађаја и одмах донео одлуку да заплени тај његов недовршени роман, шта друго. Надао се да ће у њему открити занимљиве детаље везане за однос између писца Краубила и г. Абурзимора.

Писци су, познато је, велики подлаци. Књиге су им каткад добре, каткад рђаве, али увек напосто врве од тајних порука интимне, или какве друге природе, било о њиховим најближима, било о њима самима. Књига је као рупа у коју писац исприча све што, тобоже, ником никада не би рекао, а зна се како рупе чувају тајне!

Јасно је да је Краубил, с обзиром на то да је писао о господину Абурзимору, почео дубоко да залази у његову интиму и да, како се каже, „понире у вирове његове душе”. А главни јунак, када је дознао да је постао важан, уобразио се и узнео, па је почео да се понаша некако без везе: да истиче манире које до тада није имао, да за себе смишља нове и лепе карактерне особине, и све тако нешто будибогснама. Краубил је, као одговоран писац, морао да реагује, а г. Абурзимор, размажени и сујетни главни лик, љут због пишчевих примедба, ни пет ни шест, звизнуо је несретника и избио му неколико предњих зуба. Краубил због тога није могао нити да прича како ваља, нити да једе. Ово друго га је, као јешног момка, посебно дражило и нервирало, и, ако хоћемо право, сметало му је много више него пред свима изречена г. Абурзиморова претња да ће потражити новог писца.

Узимајући све те чињенице у обзир, не би било нелогично ако се Краубилу освета врзала по глави, мислио је искусни полицајац.

Главни инспектор је, наравно, све то већ одавно имао у свом тефтеру, када се истог поподнева спремао да отпочне са читањем рукописа који ће му, како се надао, помоћи да сложи све коцкице. Наједанпут, зачуо је звоно на вратима. У ово време, то може бити само неко до мојих рођака ко је изгубио аутобус, помислио је АДМАЈ гегајући се према вратима. Кад тамо на трему – писац Краубил.

Главни инспектор се обазриво осврну лево-десно. Није било баш згодно због комшилука, па можда није било ни по правилу службе, да главни осумњичени долази на кућна врата полицајцу који ради на његовом случају, али главни инспектор АДМАЈ се одважи, и ипак позва Краубила да уђе. Ко би га знао, могло се десити да писац има неке важне информације о другим случајевима на којима је главни инспектор радио. Уосталом, свако ко сам од себе дође полицајцу на врата – нема збора – кад тад мора бити од користи за службу, сетио се АДМАЈ старог полицијског правила.

Кад, где чуда! Још у предсобљу, писац Краубил пред главног инспектора АДМАЈ-а изађе са сасвим неочекиваном понудом: да постане главни јунак његовог романа уместо г. Абурзимора, који је стицајем познатих околности морао да испадне из комбинације.

– Штета би било све радити изнова – образлагао је лепо Краубил. – Свог старог *главног* јунака ћу, сад, чим ми вратите рукопис, кобајаги, да пошаљем на пут у неко недођијско место, па ћете нови *главни* јунак бити ви, *главни* инспекторе АДМАЈ!

Када је из Краубиловог мумлања разазнао о чему се ради, лице *главног* инспектора се озарило.

– Морао бих да размислим – невешто је врдао *главни* инспектор. – Зашто баш ја? – упита тешко прикривајући задовољство што је на њега пао избор.

– Ништа логичније од тога! – одговори спремно Краубил. – Видите – настави хитро, гласом пуним патоса не обазирјући се на болове у вилици – ја све јако добро знам и прописно сам се обавестио о свему што је важно за послове писца. Ви, драги господине ... – застаде, па извади папирић из џепа и кришом поче да чита са њега – ... *имајте јасан однос према објективном свећу прошив кога се борите и од кога се браните; зајим, имајте веома добро изражен однос према људима међу којима делујете; и на крају, поседујете значајан њоејско-филозофски волумен ...* те према томе – настави из главе – ви сте као створени за *главног* јунака! Осим свега – додаде, као узгред, после краће паузе – постоји још један мали разлог, ако ми је дозвољено: кад сам сишао у град, најпре сам за вас чуо. Ви сте први човек чије име сам знао у овој гунгули. За све ово време имао сам утисак да сте ми, такорећи, рођак. Жудео сам за тим да вас упознам и срећа ми се, ето, ипак осмехнула! – заврши уз оптимистички смешак.

Главни инспектор АДМАЈ је слушао Краубила, али некако на пола ува. Лепо је бити *главни* јунак, смешкао се криомице. Препознавање на улици, популарност, интервјуи, можда и филм. Све би то годило. Доста су га у овом граду знали само криминалци и олош. Сад мало и фини свет да чује за АДМАЈ-а, *главног* јунака, већ је тријумфовао у новој улози.

Али, штречно се изненада, ако убиство бившег *главног* јунака није било тек саобраћајни инцидент са смртном последицом, већ ако је Краубил имао намеру да убије г. Абурзимора из ниских или неких других побуда? Такво откриће *главном* инспектору АДМАЈ-у такође би донело популарност и вероватно неку колајну. И то је, бесумње, лепо и пријатно. С колајном на грудима људи те другачије посматрају, вајкао се у себи.

Нема шта, *главни* инспектор АДМАЈ је био у дилеми, али није желео да се то примети. Као мудар човек, улудно али и хладно, ничим не показујући да му је стало, захвалио се Краубилу на понуди и рекао да ће га о својој одлуци обавестити за неколико дана, те да ће дотле, ипак, задржати рукопис.

Када је остао сам, *главни* инспектор је наточио себи пиће, сео у наслоњачу и запалио дугачку дебелу цигару. Био је презадовољан својим тактички добро осмишљеним наступом. „Нема те феле с којом ја не умам! Мисли, писац је, па ће лако да ме обрлати. Е, па не бива тако! Мада дечкић, изгледа, није лош. Исти као ја у његовим годинама: млад, луд, наиван и – пун вере у људе. Ал', ово за мене је у праву! Такав сам: храбар, домишљат, са занимљивим и мудрим животним путем. Да ме је измишљао, никад ме оваквог смислио не би!”, смешкао се вртећи прсте на стомаку.

Задовољан је био и Краубил у својој собици. Каша коју је сисао на сламчицу, први пут му се није учинила тако лоша. По његовом најдубљем осећању, са инспектором се ствар развијала како треба. И глад је, најзад,

успео да бар мало утоли, и коначно се, после дужег времена, осећао пријатно. Буран дан који се полако примицао крају, није га остављао без наде.

Изненада, кроз ходник према његовој соби некако злослутно одјекнуше кораци. Само да није неко од куће, забрело му је око срца. Убрзо се зачу куцање на вратима. Она! Препознавао је звук газдаричиног прстена. Осећао је лаку дрхтавицу док корачао према вратима. У огледалу је видео да је руменији него обично и постидео се због тога. Готово је са мном, помислио је отварајући.

– Млади господине – зазвони госпођин ледени глас не наговештавајући ништа добро. – Најпре, немојте ми више никада на столу остављати црвени каранфил умотан у изгужвани бели папир, као да сам какав синдикални вођа! Ако не знате коме се које цвеће поклања, тад цвеће немојте куповати. То што место вашег рођења није само географска забит, желим да остане искључиво ваша брига. Немам намеру да вас подучавам реду; да сам желела да будем васпитачица, могла сам то одавно да постанем. Од вас захтевам примерено понашање, потпуно у духу овога дома. Ваше место, дакле, у *сјоредној*, девојачкој соби, не даје вам право да икоме дозволите слободу да се с вашим именом на уснама појави на *главним* вратима. Стога, обавестите ваше цењене посетиоце да је ваш улаз – *сјоредни*! На крају, иако није моје да то коментаришем, рећи ћу вам: ако већ нисте у стању да себи нађете пристojно друштво, немојте се баш тако брзо мешати са градским шљамом! Не убрзавајте без потребе своју пропаст! – изговорила је одлучно и готово у једном даху.

Краубил је зинуо да нешто каже, али га је она одмах прекинула:

– Ни речи, молим вас! Нисам вас разумела ни када сте били у стању да нормално говорите, акамоли сада кад вам је вилица разбијена. Била сам јасна, надам се. Довиђења! – одсекла је и отишла.

Потпуно опчењен њеним држањем, гласом и, посебно, порцеланском пути која му је била опсесија, Краубил је укипљен стајао на вратима собице. Сваки сусрет са њом испуњавао га је нарочитим блаженством. Није се много узбуђивао због оштрине њених речи. Та готово свакодневно га је укоравала због којегчега и на њену грдњу се већ био навикао; главно је само да га не избаци. Њој је ионако било немогуће угодити или је обрадовати. А може ли је ишта задивити? – упитао се безнадно.

Још му је госпођина фасцинантна фигура лебдела пред очима кад наместо ње, из ходника провири *сјоредна* личност из Краубиловог романа. Израз његовог лица се намах промени. Мимо воље пропустио ју је у собу и она се одмах стала распитивати шта ће се даље дешавати с романом у који је, како је рекла, полагала велике паде. Краубил је брзо схватио да је пожелела да се наметне за *главну* личност.

Гадне се ствари десе када *сјоредни* покупају да заузму место које припада *главнима*, писац Краубил је то знао. Свакако, ни *главни* инспектор АДМАЈ није био савршено решење, али питање саобраћајке би било решено. Заиста би било неправедно да страда због оног досадног г. Абурзимора који за собом није оставио ни кучета ни мачета. Мали компромис, свуда па и у књижевности, не може, ваљда, много да шкоди.

Ситуацију са *сјоредном*, пак, желео је да реши брзо и није се нимало двоумио: одлучио је да буде тврд и да јој сасвим отворено каже како будалаштине које јој се врзмају по глави, не долазе у обзир. Подигао је кажи-

прет у воздух с намером да отпочне с буквицом, али се у последњем тренутку зауставио.

Господе, како је дивна њена вера у мој роман, од једном се Краубилу просветлио ум. Запрепашћен својим изненадним открићем посматрао је тај израз лица, пун грозничавог ишчекивања и наде, којим га је *сићоредна* посматрала и који му је недвосмислено говорио да његов роман постао нешто важно и да, иако још ненаписан, што се каже, *има свој аутиномни животи, независан од писца и његових намера и жеља*. Можда неко и госпођи дошапне, храбро му се кроз главу провуче скривена мисао.

Па, *сићоредна*, свакако, не значи и безначајна. Од раније је већ чуо да га је олажавала по чаршији како је ленчуга која ни један посао није у стању да задржи дуже од недељу дана и да му отац неће још дуго слати новац за издржавање. Осим тога, вероватно је већ чекетала окол да је убио човека колима. Лајаје и о роману, то је сигурно, и то је добро! Ако је још озложеђена и уцвељена – тим боље.

Размишљајући даље, пало му је на памет да не би било лоше да се *главни* инспектор упозна са новонасталим околностима, односно са чињеницом да више није једини кандидат. То би на њега оставило утисак и можда би га преломило да прихвати понуду и што је најважније, врати Краубилу рукопис. Сада, када се такорећи, подигла прашина око његовог романа, чинило му се, постало је још важније да *главни* инспектор АДМАЈ, као добропозната личност града, заузме место *главног* лика. Чинило му се да је успех лебдео у ваздуху, ту пред њим, и да га је само требало згратити.

Зато, Краубил замоли споредну да причека, па дограби телефон, склони се у ћошак собе и стаде да врти бројчаник. Добио је одмах *главног* инспектора и да би га лакше домамио, рече му шапатом, вешто имитирајући претрашеност и тајновитост:

– Хало, инспекторе? Писац Краубил овде ... Живот ми је у опасности, пожурите! Знате моју адресу? Да, само *сићоредни* улаз, из дворишта ... Похитајте што пре и не заборавите рукопис. Морам да прекинем! – изговори брзо на граници разумљивости и спусти слушалицу не сачекавши одговор.

Када се, задовољан обављеним позивом, окренуо, *сићоредна* личност је држала револвер уперен у њега.

– Докле, питам те, докле сам ја *сићоредна* личност? Нудиш *главном* инспектору да буде *главна* личност. Где је ту правда? Он је већ *главни* инспектор, па још једном да буде *главни*, а ја довека *сићоредна*! Моја породица и ја живимо у *главној* улици у овом граду више од сто година и увек смо *сићоредни*! Докле? – говорила је грцајући.

Натерала је потом писца Краубила да клекне и ставила му пиштољ у уста. У том тренутку зачула се шкрипа кочница. *Сићоредна* је окренула главу и, када је кроз прозор угледала *главног* инспектора АДМАЈ-а како журбано излази из кола, моментално се без свести скљокала на под.

– Пристајем! – ускликну *главни* инспектор чим се појавио на вратима. – Доста ми је инспекторовања, не плашим се терета славе која ме очекује! Ево твога рукописа, соколе, па трукуј! Нека поколења знају за АДМАЈ-а, *главног* јунака! – говорио је зацакљених очију не базирући се *сићоредну* личност која је, оствивши се поред његових ногу, испузала из собе, без поздрава, покуњено и тихо, како то само *сићоредне* личности умеју.

Краубил је седео на поду поред кревета и ћутао. Лице му је било знојаво, а поглед, опет, туп и без мисли, брзо је као вихор, полетео према

брдима, пресвученим плаветном измаглицом мекшом од сомота, која су се видела кроз прозор његове подстанарске собице у *главној* улици са *сјоредним* улазом из дворишта. Неподношљива глад беше га потпуно опхрвала и коначно нио чему другом није успевао да мисли.